

ПЕРСПЕКТИВИ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ ТРАНСПОРТНОГО РИНКУ РЕГІОНУ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД

Хоменко І.О., кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна

PROSPECTS CLUSTERING TRANSPORT MARKET REGION: METHODOLOGICAL APPROACH

Khomenko I.O., Ph.D., National Transport University, Kyiv, Ukraine

ПЕРСПЕКТИВЫ КЛАСТЕРИЗАЦИИ ТРАНСПОРТНОГО РЫНКА РЕГИОНА:
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ ПОХОД

Хоменко И.А., кандидат экономических наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Постановка проблеми. У сучасній економіці розподіл економіки на галузі або сектори втрачає актуальність. Перше місце займають системи взаємозв'язків організацій і фірм, так названі кластери. У сучасній економіці кластер має місце як індустріальний комплекс, який сформувався на територіальній концентрації мереж основних виробників, спеціалізованих постачальників і споживачів, які пов'язані технологічними ланцюгами, і таких, що є заміною секторальному підходу.

Світова практика показує те, що кластеризація економіки справляє і обумовлює вплив на процеси для прискорення інноваційної діяльності та посилення конкурентоспроможності. У цьому полягає економічний феномен, що дозволяє протистояти глобальній конкуренції та певним чином відповідати вимогам як регіонального так і національного розвитку.

Сучасний стан транспортних систем України характеризується низьким рівнем взаємозв'язків між суб'єктами ринку, відсутністю координації та синергетичної ефективності у взаємодії транспортних компаній та інших зацікавлених сторін, низькою конкурентоспроможністю, труднощами у логістиці. Пошук ресурсів для забезпечення стійкого розвитку транспортного комплексу окремих територіальних одиниць в сучасних умовах передбачає активне використання механізмів інтеграції. Досвід розвинутих країн світу свідчить, що кластерний підхід є ефективним інструментом акумулювання ресурсів (матеріальних, технічних, фінансових, інтелектуальних і т.д.) суб'єктів транспортного сектору та створення умов інноваційного і науково-технічного розвитку транспортних мереж, реалізації проектів їх розширення та модернізації. Однак, в Україні кластерний підхід до вдосконалення транспортних мереж залишається на рівні окремих ініціатив та потребує більш ефективних методів реалізації. Тому питання використання кластерного підходу до вдосконалення транспортних мереж територій є актуальним як в теоретичному, так і у практичному плані.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним і практичним аспектам проблеми розвитку транспортних мереж територій присвячені роботи зарубіжних та вітчизняних вчених. Серед зарубіжних дослідників слід виділити М. Портера, С. Кетелса, М. Енрігт. С. Соренсена. В Україні проблему забезпечення розвитку транспортних мереж на основі кластерного підходу досліджували О.А. Єрмакова, В.В. Лифар, Г.В. Озерська, О.В. Онищенко, М.О. Тураєва та ін. Вагомий внесок в сучасне розуміння та розвиток організації і управління транспортною діяльністю належить вченим: В.П. Алферьеву, І.Д. Афанасенку, Н.В. Афанасьєвій, А.В. Базилюк, Г.Л. Багиеву, Т.А. Воркут, А.М. Гаджинському, М.П. Гордону, В.П. Гудковій, М.Е. Залмановій, К.В. Інютиній, Е.А. Кравченку, О.А. Кроллі, Л.Б. Миротину, Е.Е. Муну, Д.Т. Новикову, О.А. Новикову, Б.К. Плоткину, О.Д. Проценку, А.М. Родникову, В.Г. Санкову, А.І. Семененку, В.И. Сергієву, А.А. Смехову, Д.В. Соколову, Р.Г. Соколову, І.В. Спірну, М.М. Третьякову, С.А. Уварову, М.А. Чернишеву, В.В. Щербакову та іншим.

Відаючи належне дослідженням вчених необхідно відмітити, що в сучасних умовах посилення процесів глобалізації та розвитку суспільства на основі сітьових структур дослідження кластерного підходу до вдосконалення транспортних мереж територій потребує більш детального вивчення.

Виклад основного матеріалу. Термін «кластер» походить з англійського «cluster», що означає групування кількох спільних елементів, яке виступає як самостійна одиниця, яка має певні властивості. В економіку термін «кластер» був введений Майклом Портером. Відповідно кластер – це сформовані за географічною ознакою взаємозалежні компанії, постачальників послуг, спеціалізованих постачальників, фірм у певних галузях та взаємопов'язаних організацій (прикладом

можуть бути торгові об'єднання, університети) в конкретних галузях, які конкурують, але незважаючи на це виконують спільну роботу.

Об'єднання різних суб'єктів економічних та соціальних відносин у кластери формує економічне середовище із метою збільшення взаємозв'язків в сфері торгівлі, інформаційних ресурсів та вільного переміщення капіталу. Кластери значно впливають на конкурентоспроможність регіону, в першу чергу, за рахунок підвищення продуктивності галузей і фірм – учасників кластерів, по-друге, за рахунок підвищення інновацій і, як наслідок, продуктивності, по-третє - створення нових видів бізнесу, які розширюють межі кластера та підтримують інновації. Необхідним для ефективного існування будь-якого кластера є конкуренція, стабільність грошового обігу, відповідальність підприємств, принцип вільного ціноутворення та економічна самостійність. Кластер дає можливість підприємствам разом бути більш конкурентоспроможними. Економічними суб'єктами є учасники кластера, які спільно запроваджують нові стратегії, використовують науково- конструкторські і науково- дослідні розробки. Відбувається швидке поширення нововведень та вільний обмін інформацією. Фактори та передумови розвитку кластерів наведені у табл.1.

Таблиця 1 – Взаємозв'язок факторів і результатів формування та розвитку кластерів

Фактори	Результат формування та розвитку
Економічні	- утворення нових промислових парків, зон торгівлі, технопарків; - збільшення темпів експорту продукції із кластерів; - зусилля на залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій у кластер; - глибша обробка продукції, яка випускається кластером.
Законодавчі та організаційні	- контроль за товарною якістю; - сертифікація та тестування виробленої у середині кластера продукції; - організація департаментів органів місцевого самоврядування, урядових установ, які займаються проблемами кластерів; - нова стандартизація функціонування та зародження кластерів; - усунення бар'єрів зовнішньої та конкуренції.
Гуманітарні	- припинення на локальному рівні негативного впливу глобалізації; - популяризація ідей кластерного розвитку різному колу підприємств, установ, організацій тощо з допомогою засобів масової інформації; - проведення нарад, форумів, зустрічей та інших заходів для існуючих та потенційних учасників кластерів.
Інфраструктурні	- стимулювання зв'язків «бізнес-наука»; - покращення комунікаційних та транспортних зв'язків регіону; - створення спеціалізованих програм, орієнтовані на кластери, які утворюються.

Передбачається, що реалізація інноваційно-інвестиційних проектів у рамках кластера допомагає залучити іноземних інвесторів та підсилити конкуренцію із компаніями, які самостійно працюють.

Розглядаючи питання з приводу ефективності кластерів, потрібно визначити розмір кластерних утворень. Взаємозалежність розміру кластера та ефективної діяльності впливає на результат поєднання взаємодії суб'єктів кластеру. Великі розміри зменшують здатність до змін та підвищують ступінь формалізації об'єднання. Також великі кластери мають владу на ринку, використовують ефект масштабу, завдяки використанню ресурсної бази. Малі кластери, об'єднують декілька учасників, але вони є більш специфічними та оперативними, бо здатні швидше реагувати на потреби ринку. Проте, як великі так і малі кластери мають організаційно-економічні переваги. Саме ці переваги сприяють збільшенню економічного ефекту від поєднання взаємодії суб'єктів. Але попри це кластери також мають недоліки, які необхідно виявляти і долати за допомогою удосконалення методів і форм підприємницької діяльності. Можна підсумувати відсутність залежності між ефективністю кластера та його розміром, що сприяє пошуку форм об'єднань економічно зацікавлених учасників.

Це є важливим для діяльності малих регіональних кластерів, у яких основною ціллю є вирішення виробничо-комерційних проблем у певній галузі та створюють умови для розквіту малого та середнього бізнесу. Такого роду кластеризація примножує ефект від взаємодії різноманітних виробництв та сприяє підвищенню конкурентоспроможності та індивідуальному розвитку підприємств малого і середнього бізнесу.

Існує декілька використовуваних у світовій практиці систем, які є чинниками формування кластерів. Також є програми, які спрямовані на згуртування ділових людей, що сприятиме

розширенню мереж яке призведе до збільшення співробітництва. Для цього існують бази даних, до яких звертаються фірми, які шукають собі партнерів. Застосовується державне фінансування певних кластерних проєктів, яке можливе на конкурсній основі. В такому випадку представники кооперації та проєктів взаємодії подають заявки на субсидії, в результаті чого державні кошти отримуються найкращими.

Включення держави в політику кластеризації пов'язано із потребами у фінансуванні певних спільних проєктів. Зазвичай, відбувається стимулювання формування та самоорганізації кластерів в регіонах.

Процеси кластеризації економіки є чинником для об'єктивного розвитку ринкової системи. Успішне функціонування галузево-територіальних об'єднань, тобто економічних кластерів є передумовою і важливим фактором для результативності підприємницької діяльності та підвищення продуктивності праці на макро- і мікрорівнях.

Кластерні системи є комбінаціями виробничих, наукових та комерційних структур, які за допомогою використання плюсів коопераційної взаємодії, сприяють ефективному використанню та формуванню конкурентних переваг галузей, підприємств, національних економік в умовах жорсткої світової конкуренції. На сучасному етапі розвитку національної економіки кластери виступають ефективним інструментом посилення розвитку вітчизняного підприємництва та інтенсифікація ринкових позицій певних суб'єктів.

Кластерна модель соціального та економічного розвитку, в умовах глобалізації стала найактуальнішою. Європейський союз розглядає політику кластеризації як інструмент для підвищення конкурентоспроможності регіонів і галузей. Кластеризація визнається одним з найефективніших методів підвищення конкурентоспроможності, зростання місцевих середніх та малих підприємств, інноваційного потенціалу на засадах регіональної галузевої спеціалізації. Підприємства отримують велику кількість переваг в процесі кластеризації, тому на цей механізм потрібно звернути увагу.

Якби регіони використовували кластерні технології під час організації підприємницької діяльності, то це сприяло б позитивним зрушенням, які так необхідні для розвитку економіки: виникнення певних механізмів для взаємодії держави та бізнесу; застосування стратегічного планування на рівні регіону; розвиток природного механізму, що знижує навантаження на державні органи стосовно розквіту економічних механізмів; інтеграція регіону в глобальну систему господарства; виникнення високотехнологічних підприємств; збільшення фірм навколо кластера, яке буде супроводжуватись соціальним ефектом; поява в кластерах гнучких підприємницьких структур.

Політика кластеризації залежить від особливостей економічної політики, яку втілює уряд країни. Виділяють дві моделі, в межах яких здійснюється політика кластеризації: – ліберальну та «диригентську». Ліберальна кластерна модель характерна для країн, в яких проводять ліберальну політику (Канада, США, Австралія, Великобританія). «Диригентську» кластерну політику проводять уряди країн, які залучені управляти економікою країни (Японія, Франція, Швеція, Корея).

Політика уряду України з приводу кластеризації економіки може чи бути орієнтованою на неспішну підтримку пропозицій знизу та здійснюватись у режимі „запит-відповідь”, чи бути конструктивною та радикальною. Національна програма запровадження кластерних технологій повинна бути складовою соціального та економічного розвитку України і програми конкурентоспроможності української економіки. Програма політики кластеризації має бути побудована на сполученні галузевої та регіональної консолідації. Формування будь-якого міжрегіонального чи місцевого кластерів має здійснюватись на основі конкурентних переваг галузі чи регіону з обліком майбутніх змін у перспективі. Успішне формування, програмування та стимулювання кластерних структур повинно здійснюватися лише при наявності загальнонаціонального піднесення країни та має бути концептуально визначеною.

До найважливіших напрямків державної політики кластеризації належить: моніторинг та виявлення створення кластеру на територіальному рівні; створення майданчиків для майбутніх учасників територіальних кластерів; заохочення консолідації учасників кластерів; формування інформаційно-комунікаційної інфраструктури та інституціонального середовища для розвитку промислових територіальних кластерів.

Незважаючи на труднощі та проблеми, які переживає Україна в останній час, процес кластеризації є досить динамічним, що дає надію на успіх. При аналізі сценарію процесу кластеризації в Україні за останні десять років, можна сказати, що цей важливий сегмент соціально-економічного розвитку відбувається за рамками ДБУ. Світова практика показує, що підтримка державою кластерних ініціатив дає швидке відшкодування державних витрат і значний економічний ефект. Без сумніву те, що за належного фінансування та підтримки влади, розвиток кластеризації в Україні буде прискорено.

Кластеризація призводить до створення колективного капіталу, створює взаємне розміщення бізнес-процесів, формує конкурентні переваги в ключових уміннях та навичках. Формування та виникнення концепції кластерів першочергово пов'язане із дослідженням проблем конкурентоспроможності.

Стримувальними чинниками для створення і розвитку кластеру в Україні є: відсутність орієнтації підприємств на міжнародні ринки, низька якість управління бізнесом; недостатній рівень розвитку коопераційних територіальних структур, які самостійно не порякуються із завданнями реалізації та розроблення пріоритетів для реалізації інтересів регіонального бізнесу; досягнення очікуваних результатів; недостатній рівень запланованих рішень з приводу територіального господарського розвитку. Розбудова розвинених виробничих кластерів, конкурентоспроможних, сильних транснаціональних компаній та створення умов для капіталізації економіки України, дало б країні змогу швидше пристосуватися до глобального економічного середовища, під'єднатись до ліній розвитку споживання та виробництва. Лідерство у міжнародній конкуренції можна досягти тільки за допомогою зосередження зусиль держави із досягнення ефективності розвитку регіонів та галузей України, зростання їхнього інноваційного потенціалу та на цій основі зростання економічного розвитку.

Конкурентоспроможність не є статичним станом галузі, фірми або регіону, а є динамічним процесом реалізації зусиль задля більшої продуктивності через ефективніше використання ресурсів регіонів, територій і їх кластерів. На сьогоднішній день в Україні майже кожен регіон намагається робити кроки для впровадження кластерів навіть при відсутності національної стратегії політики кластеризації.

Визначальним у конкурентоспроможності кластерних формувань є:

- по-перше - використання усіх переваг територій, на яких розташоване те чи інше виробництво (якість та наявність ресурсів, вартість та кваліфікація робочої сили, природно-кліматичні умови, територіальне розміщення тощо), саме це дає змогу використовувати надані переваги для створення конкурентоспроможного продукту та підвищення доходів населення і бюджетів цих територій. Кластери виконують своєрідну функцію «точок зростання» економіки регіонів;

- по-друге - збільшення конкурентних переваг за допомогою налагодження зв'язків серед учасників кластеру (неформальних та формальних), які сформувалися заради спільної діяльності з виробництва конкурентоспроможних великих товарів та продуктів. Водночас це конкуренція партнерів та обмін інформацією та вимогами, які схиляють їх до введення інновацій.

Розвиток кластерних формувань можна подати у вигляді SWOT-аналізу (табл. 2).

Таблиця 2 – SWOT-аналіз розвитку кластерних формувань в економіці України

Сильні сторони	Слабкі сторони
- значний виробничий потенціал підприємств, які мають потужності, що ними не використовуються; - гарне географічне розташування країни в цілому та певних її регіонів, геополітична складова; - значний науковий та кадровий потенціал, розгалужена система науково-дослідних установ та навчальних закладів; - здатність економічних суб'єктів найкраще розподіляти свої обмежені ресурси, швидкість прийняття рішень.	- відсутність досконалого законодавства щодо кластеризації економіки; - недосконалість програм розвитку кластеризації та державної підтримки; - невелика зацікавленість у введенні інновацій в економіку, немає навичок партнерства з колегами із закордону; - низька інформованість про об'єднань кластерного типу; - відсутня мотивація для співтовариства учасників кластерів.
Можливості	Загрози
- завдяки введенню нових технологій відбувається підвищення конкурентоспроможності учасників кластера; - підвищення сприйнятливості до можливостей високої спеціалізації та інновації; - доступ у збутові ринки; - можливість раціонального та ефективного використання ресурсів та залучених інвестицій; - створення єдиних фінансових ресурсів, фінансова підтримка членів кластеру; - взаємодоповнюваність складових частин кластеру за допомогою проведення ефективного маркетингу та втілення організаційно-економічних заходів.	- політичні та законодавчі ризики; - обмеження митного та податкового законодавства.

Виникла нагальна потреба для визначенні ролі уряду в створенні нових ринкових структур в основі яких є кластерна модель:

1. Уряд не має намагатись брати у свої руки керівництво кластерами. Він повинен мати роль каталізатора чи посередника, який буде сприяти реалізації інноваційного та кластерного процесів.

2. Ефективна політика кластеризації має базуватись на взаємодії представників бізнесу, громадських організацій, промисловості та дослідників, із метою створення платформи задля конструктивного діалогу із розвитку інноваційної економіки, яка заснована на кластерній моделі виробництва.

3. Політика Уряду має орієнтуватись на непряме заохочення кластерних ініціатив, які розроблені у регіонах в основі яких детальні ринкові та технологічні дослідження.

4. Політика кластеризації означає динамічний процес, який має залежати від багатьох факторів та завдань соціального та економічного характеру, та який передбачає довгострокову взаємодію усіх структур суспільства.

Висновки. Таким чином можна зробити висновок, що утворення регіональних кластерів є важливим сегментом плану стратегічного розвитку, що дозволить Україні збільшити конкурентоспроможність економіки, якість та рівень життя населення за допомогою покращення інвестиційного клімату.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Безвужко С. Кластери та їх роль у відродженні економіки Поділля / С. Безвужко // Перспективні дослідження. – 1999. – № 2. – С. 17.

2. Вігер І. Підвищення конкурентоспроможності національної економіки як передумова європейської інтеграції України / І. Вігер // Економіка промисловості - 2003. - № 3 (21). – С. 11-19.

3. Соколенко С.І. Кластери у глобальній економіці / С.І. Соколенко. – К.: Логос, 2004. – 848 с.

4. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) «Шляхом Європейської інтеграції». / А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, С.Г. Бабенко та ін. – Офіц. вид. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416с. – ISBN 966-7773-68-X.

5. Чевганова В. Кластери та їх економічне значення / В. Чевганова, В. Брижань // Економіка України. – 2002. – №11(492). – С. 38-39.

6. Хоменко І.О. Стратегічні орієнтири розвитку транспортної мережі міста з урахуванням процесів кластеризації / І.О. Хоменко, В.В. Концева // Управління проектами, системний аналіз і логістика. – К.: НТУ, 2014. – Вип. 13. – 314-330с.

7. Хоменко І.О. Формування та розвиток транспортних кластерів: теорія і практика / І.О. Хоменко. – Чернігів: Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2011. – 203 с.

8. Стійкий розвиток регіонів України на базі кластеризації (теоретико-методологічний аспект) / [ред. К.Ф. Ковальчука та ін.]. – Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2012. – 280 с.

9. Хоменко І.О. Автомобільний транспорт у зовнішньоекономічній діяльності регіону / І.О. Хоменко, Є.М. Сич // Збірник наукових праць Київського університету економіки і технологій транспорту. – К.: КУЕТТ, 2004. – Випуск 5. – 169-180 с. (Серія «Економіка і управління»).

10. Хоменко І.О. Потенціал розвитку просторово - господарської структури транспортного ринку регіону / І.О. Хоменко, Є.М. Сич // Збірник наукових праць Київського університету економіки і технологій транспорту. – К.: КУЕТТ, 2005. – Випуск 7. – 72-83с. (Серія «Економіка і управління»).

11. Хоменко І.О. Системоутворюючі фактори регіонального розвитку / І.О. Хоменко, Є.М. Сич // Вісник Чернігівського державного технологічного університету: зб. наук. праць. – Чернігів: ЧДТУ, 2007. - № 31. – 79-83 с.

12. Хоменко І.О. Методичні підходи до формування транспортних кластерів у контексті регіональної стратегії розвитку / І.О. Хоменко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету: зб. наук. праць. – Чернігів: ЧДТУ, 2011. - № 4 (54).– 238-242с. (Серія «Економічні науки»)

13. Хоменко І.О. Системно-діалектичний підхід до аналізу транспортних кластерів / І.О. Хоменко, А.В. Базилюк // Управління проектами, системний аналіз і логістика. – К.: НТУ – 2012. – Вип. 10. – 358-364 с.

14. Хоменко І.О. Організаційно-економічний механізм розвитку транспортних кластерів / І.О. Хоменко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету: зб. наук. праць. – Чернігів: ЧДТУ, 2012. - № 3(60).– 143-149с. (Серія «Економічні науки»).

15. Хоменко І.О. Еволюція та передумови формування кластерів в умовах реалізації пріоритетів розвитку транспортного комплексу регіону / І.О. Хоменко // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту.– К.: ДЕТУТ, 2010. – Випуск 15. – 31-37с. – (Серія «Економіка і управління»).

16. Хоменко І.О. Особливості формування та функціонування транспортних кластерів як систем / І.О. Хоменко, А.В. Базиліук // Управління проектами, системний аналіз і логістика. – 2011. – Вип. 8. – 244-248с.

17. Хоменко І.О. Синергетичний ефект взаємодії підприємств у межах кластеру / І.О. Хоменко // Вісник Національного транспортного університету. – К.: НТУ, 2011. – Вип. 24. – 430-433с.

18. Хоменко І.О. Класифікація кластерних формувань у сучасних умовах/ І.О. Хоменко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету: зб. наук. праць. – Чернігів: ЧДТУ, 2012. - № 2 (58).– 47-53 с. (Серія «Економічні науки»).

19. Хоменко І.О. Структурно-функціональний аналіз системних закономірностей розвитку транспортних кластерів / І.О. Хоменко, В.В. Концева // Вісник Національного транспортного університету. – К.: НТУ, 2012. – Вип. 26. – 408-413с.

20. Хоменко І.О. Синергетичний ефект функціонування та розвитку транспортних кластерів / І.О. Хоменко, В.П. Ільчук / Матеріали II міжнар. наук.-практ. конференції “Економіка та управління підприємствами”, (27-28 листоп. 2014 р.).– Д: ДНГУ, 2014. – 150-153с.

REFERENCES

1. Bezvushko E. clusters and their role in reviving the economy skirts / Ye. Bezvushko // Policy Studies. 1999. № 2. P. 17.

2. Viter I. Improving the competitiveness of the national economy as a precondition for the European integration of Ukraine. Industry // Economy. 2003. № 3 (21). P. 11-19.

3. Sokolenko S.I. Clusters in the global economy / S.I. Sokolenko. K. : Logos, 2004. 848 p.

4. Strategy of economic and social development of Ukraine (2004-2015) "Towards European Integration" / A.S. Hal'chyn'skyi, V.M. Heyets, S.G. Babenko et al. Official. kind. K. : IVTS State Statistics Committee of Ukraine, 2004. 416p. ISBN 966-7773-68-X.

5. Chevhanova B., Brizhan V. Clusters and their economic value. Economy of Ukraine. 2002. №11 (492). P. 38-39.

6. Khomenko I.A., Kontseva V.V. Strategic benchmarks transport network based clustering processes. Project management, systems analysis and logistics. K. : NTU, 2014. Vol. 13. 314-330s.

7. Khomenko I.O. Formuvannya and development of transport clusters: theory and practice. Chernigov, Chernihiv State Institute of Law, Social Technologies and Labour, 2011. 203 p.

8. Sustainability regions of Ukraine on the basis of clustering (theoretical and methodological aspect) [ed. K.F. Kovalchuk et al.]. Dnepropetrovsk: IMA-Press, 2012. 280 p.

9. Khomenko I.A., Sych E.N. Road transport in foreign economic activity of the region. Proceedings of Kiev University of Transport Economics and Technology. K. : KUETT, 2004. Issue 5. 169-180s. (Series "Economics and Management").

10. Khomenko I.A., Sych E.N. The potential of spatial - economic structure of the transport market in the region. Proceedings of Kiev University of Transport Economics and Technology. K. : KUETT, 2005. Issue 7. 72-83s. (Series "Economics and Management").

11. Khomenko I.A., Sych E.N. A factor of regional development. Bulletin Chernihiv State Technological University: Coll. Science. works. Chernihiv, Chernihiv State Technological University, 2007. № 31. 79-83s.

12. Khomenko I.A. Methodological approaches to the formation of clusters of transport in the context of regional development strategies. Bulletin Chernihiv State Technological University: Coll. Science. works. Chernihiv, Chernihiv State Technological University, 2011. № 4 (54). 238-242s. (Series "Economics")

13. Khomenko I.A., Bazyliuk A.V. System-dialectical approach to the analysis of transport clusters Project management, systems analysis and logistics. K.: NTU. 2012. Vol. 10. 358-364s.

14. Khomenko I.A. Organizational-economic mechanism of development of transport clusters. Bulletin Chernihiv State Technological University: Coll. Science. works. Chernihiv, Chernihiv State Technological University, 2012. № 3 (60). 143-149s. (Series "Economics").

15. Khomenko I.A. Evolution and prerequisites for the formation of clusters in terms of implementing the priorities of the transport sector in the region. Proceedings of the State Economic and Technological University transportu. K. : DETUT, 2010. Issue 15. 31-37s. (Series "Economics and Management").

16. Khomenko I.A., Bazyliuk A.V. Features of formation and functioning of clusters as transport systems. Project management, systems analysis and logistics. 2011. Vol. 8. 244-248s.
17. Khomenko I.A. Synergetic effect of interaction between companies within the cluster. Proceedings of the National Transport University. K. : NTU, 2011. Vol. 24. 430-433s.
18. Khomenko I.A. Classification cluster formations in modern conditions. Bulletin Chernihiv State Technological University: Coll. Science. works. Chernihiv, Chernihiv State Technological University, 2012. № 2 (58). 47-53s. (Series "Economics").
19. Khomenko I.A., Kontseva V.V. Strukturno and functional analysis of patterns of development of transport system of clusters. Proceedings of the National Transport University. K. : NTU, 2012. Vol. 26. 408-413s.
20. Khomenko I.A., Il'chuk V.P. Synergetic effect of the operation and development of transport clusters. Materials II Intern. scientific-practic. Conference "Economics and Enterprise Management" (Nov. 27-28. 2014). D: DNHU, 2014. 150-153s.

РЕФЕРАТ

Хоменко І.О. Перспективи кластеризації транспортного ринку регіону: методологічний підхід / І.О. Хоменко // Економіка та управління на транспорті. – К.: НТУ, 2015. – Вип. 2.

В статті проведено узагальнення наукових досліджень та виділення діалектичних системних взаємозв'язків складових транспортного комплексу, що мають ключове значення для розвитку кластеризації території.

Об'єкт дослідження - використання кластерного підходу до вдосконалення транспортних мереж територій.

Мета дослідження – виокремлення та систематизація факторів для забезпечення стійкого розвитку транспортного комплексу окремих територіальних одиниць в сучасних умовах.

Методи дослідження – теоретичні та емпіричні методи пізнання, аналіз і синтез.

Потужна та ефективна інфраструктура є вкрай важливою для забезпечення ефективного функціонування економіки регіону, оскільки формує можливість якісного та вчасного перевезення продукції. Промислові процеси також залежать від постачання сировини та матеріалів, а безліч продуктів у якості сировини та проміжних виробів можуть неодноразово транспортуватись з одної території в іншу. Тому високоякісна транспортна мережа є передумовою ефективної роботи транспортних кластерів.

Стан транспортних мереж в Україні показав, що транспортна система як національного, так і регіональних рівнів потребує нових підходів до забезпечення ефективного розвитку. При цьому на основі зарубіжного досвіду виявлено, що кластерна кооперація дозволяє підвищити конкурентоспроможність транспортних мереж територій шляхом об'єднання в єдиний координаційно-управлінський центр процесів функціонування різних транспортних мереж (залізничних, автомобільних, портових та ін.).

КЛЮЧОВІ СЛОВА: КЛАСТЕРИЗАЦІЯ, ФАКТОРИ, КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД, ТРАНСПОРТНІ МЕРЕЖІ, ТРАНСПОРТНІ КЛАСТЕРИ.

ABSTRACT

Khomenko I.O. Prospects clustering transport market in the region: a methodological approach. Economics and management on transport. Kyiv. National Transport University. 2015. Vol. 2.

The article identifies conducted research and generalization of the allocation system of dialectical relationships within areas that are key to the development of transport clusters.

The object of study is using the cluster approach to improving transport networks areas.

Purpose of the study is finding resources for sustainable development of transport complex of separate units in modern conditions.

Methods of research are theoretical and empirical methods of learning, analysis and synthesis.

Extensive and efficient infrastructure is critical to the effective functioning of the regional economy, creates opportunity as quality and timely transportation of manufactured products. Industrial processes also depend on the supply of raw materials, as many products as raw materials and intermediate products are often transported from one area to another. Therefore, high-quality transportation network creates conditions for territorial development. Analysis and evaluation of the functioning of the transport rolls clusters and their role in the areas of foreign countries suggests that the formation of clusters helps enhance transport processes of modernization of transport networks, combining intellectual, material and financial resources for the development of transport and logistics systems.

State transport networks in Ukraine showed that the transport system, both national and regional levels requires new approaches to effective development. Features functioning transport clusters and their role in the areas of foreign countries suggests that the formation of clusters helps enhance transport processes of modernization of transport networks, combining intellectual, material and financial resources for the development of transport and logistics systems. Thus on the basis of international experience found that cluster cooperation can improve the competitiveness of transport networks by about union territories into a single center of coordination and management processes of the various transport networks (rail, road, port, etc.).

KEYWORDS: CLUSTERING FACTORS, CLUSTER APPROACH, TRANSPORT NETWORKS, TRANSPORT CLUSTER.

РЕФЕРАТ

Хоменко И.А. Перспективы кластеризации транспортного рынка региона: методологический подход / И.А. Хоменко // Экономика и управление на транспорте. – К.: НТУ, 2015. – Вып. 2.

В статье проведено обобщение научных исследований и выделение диалектических системных взаимосвязей внутри транспортного комплекса на уровне региона, имеющих ключевое значение для развития кластеризации территории.

Объект исследования - использование кластерного подхода к совершенствованию транспортных сетей территорий.

Цель исследования - выделение и систематизация факторов для обеспечения устойчивого развития транспортного комплекса отдельных территориальных единиц в современных условиях.

Методы исследования - теоретические и эмпирические методы познания, анализ и синтез.

Мощная и эффективная инфраструктура крайне важна для обеспечения эффективного функционирования экономики региона, поскольку формирует возможность качественного и своевременного перевозки продукции. Промышленные процессы также зависят от поставок сырья и материалов, а множество продуктов в качестве сырья и промежуточных изделий могут неоднократно транспортироваться с одной территории на другую. Поэтому высококачественная транспортная сеть является предпосылкой эффективной работы транспортных кластеров.

Анализ состояния транспортных сетей в Украине показал, что транспортная система как национального, так и региональных уровней требует новых подходов к обеспечению эффективного развития. При этом на основе зарубежного опыта выявлено, что кластерная кооперация позволяет повысить конкурентоспособность транспортных сетей территорий путем объединения в единый координационно-управленческий центр процессов функционирования различных транспортных сетей (железнодорожных, автомобильных, портовых и др.).

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: КЛАСТЕРИЗАЦИЯ, ФАКТОРЫ, КЛАСТЕРНЫЙ ПОДХОД, ТРАНСПОРТНЫЕ СЕТИ, ТРАНСПОРТНЫЕ КЛАСТЕРЫ.

АВТОР:

Хоменко Інна Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент, Національний транспортний університет, доцент кафедри фінансів, обліку та аудиту, e-mail: inna_khomenko@mail.ru, тел.+380503703037, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова, 1, к. 427.

AUTHOR:

Khomenko Inna O., Ph.D., associate professor, National Transport University, associate professor, department of finance, accounting and auditing, e-mail: inna_khomenko@mail.ru, тел.+380503703037, Ukraine, 01010, Kyiv, Suvorova str. 1, of. 427.

АВТОР:

Хоменко Інна Александровна, кандидат экономических наук, доцент, Национальный транспортный университет, доцент кафедры финансов, учета и аудита, e-mail: inna_khomenko@mail.ru, тел.+380503703037, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова, 1, к. 427.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ільчук В.П., доктор економічних наук, професор, Чернігівський національний технологічний університет, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Чернігів, Україна.

Базилук А.В., доктор економічних наук, професор, Національний транспортний університет, завідувач кафедри фінансів, обліку та аудиту, Київ, Україна.

REVIEWER:

Ilchuk V.P., Ph.D., Economics (Dr.), professor, Chernigov National University of Technology, head, department of finance, banking and insurance, Chernigiv, Ukraine.

Baziluk A.V., Ph.D., Economics (Dr.), professor, National University, head, department of finance, accounting and auditing, Kyiv, Ukraine.